

І.О. Школьник, д-р екон. наук, проф.,

ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”

РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Входження України в європейський простір неможливе без структурних змін в її освітній політиці, яка є однією із найважливіших складових державної політики, інструментом забезпечення фундаментальних прав особистості, підвищення темпів соціально-економічного та науково-технічного розвитку, підвищення рівня культури суспільства в цілому. У зв'язку з цим приєднання України до Болонського процесу – це не просто механічний перерахунок трудомісткості навчальних дисциплін у кредити ECTS, наявність каталогів дисциплін і додатків до диплома, які дозволяють проводити перезарахування дисциплін та порівнювати освітні програми. Це насамперед переосмислення структури навчального процесу, забезпечення його гнучкості, створення максимальних умов для самостійної роботи студентів.

На всіх етапах Болонського процесу було проголошено, що цей процес добровільний; полісуб'єктний; такий, що ґрунтується на цінностях європейської освіти та культури; такий, що не знищує національні особливості освітніх систем різних країн Європи; багатоваріантний; гнучкий; відкритий; поступовий. Але в той же час Болонський процес нерівномірний, суперечливий, складний, його цілі ще дуже гіпотетичні. Як приєднання до цього процесу, так і неприєднання мають свої переваги та ризики.

За сучасних економічних умов і в зв'язку зі вступом України до СОТ необхідні принципові зміни в організації освіти в Україні на основі парадигми освіти протягом усього життя та з урахуванням комплексного реформування в рамках європейського простору вищої освіти. На сьогодні вкрай важливим є створення національної системи вищої освіти на нових законодавчих і методологічних засадах, досягнення принципово нового рівня якості підготовки

фахівців, збереження власних надбань і одночасне приведення у відповідність до сучасних економічних реалій і потреб держави.

Стратегічним завданням реформування вищої освіти в Україні є трансформація кількісних показників освітніх послуг в якісні. Цей процес базується на засадах створення чіткої і гнучкої ступеневої системи освіти, яка була б здатна динамічно реагувати на зміни потреб особи, суспільства та ринку праці. Вищій освіті належить найважливіша роль у процесах, що визначають основні параметри суспільства. Це саме по собі означає, що вищі навчальні заклади виконують функцію регуляторів формування, зміни й підтримки соціальних структур. Крім того, питання розвитку професійної освіти й підготовки в інтересах як роботодавців, так і самих громадян повинні вирішуватися в контексті національної стратегії зайнятості й економічного розвитку; розробка національних рамок і систем кваліфікацій повинна здійснюватися тільки при безпосередній та активній участі соціальних партнерів. Це забезпечить зв'язок професійної освіти й підготовки з ринком праці й реальними потребами економіки.

При входженні вищої освіти України в Болонський процес слід пам'ятати про те, що він не передбачає уніфікації змісту і нівелювання національних особливостей освітніх систем країн-учасниць. Слід зберегти позитивні здобутки вищої освіти в Україні, зокрема більш глибокий змістовний рівень гуманітарної підготовки порівняно з багатьма зарубіжними вищими навчальними закладами; ґрунтовну фундаментальну підготовку, що є основою отримання знань блоку професійно-орієнтованих дисциплін, що стає базою для більшої мобільності та конкурентоспроможності при працевлаштуванні та подальшому професійному зростанні; систему наукової підготовки кадрів для вищої освіти і науки в країні. Разом з тим, враховуючи існуючі недоліки, знайти шляхи їх подолання для нарощення конкурентноздатності вітчизняної галузі освіти у світовому вимірі.

Необхідним результатом входження вищої освіти України до європейського освітнього простору є консолідація зусиль законодавчих і виконавчих органів влади щодо розробки параметрів національної вищої освіти відповідно до стандартів європейської моделі освіти. При цьому слід мати на увазі, що

еволюційна система вищої освіти повинна розвиватися в гармонійному взаємозв'язку з суспільством загалом (теоретичні пропозиції до покращення освіти відповідатимуть отриманню практичного результату), беручи на себе роль його провідника, не відокремлюючи його від інших сфер суспільства.

На наш погляд, наразі існує розрив між діями адміністративних органів керування освітою й реальною ситуацією у вищій освіті. Слід зазначити, що якщо 2009 рік був роком попереднього моніторингу реалізації міжнародних зобов'язань України в рамках положень Болонського процесу, то 2010 рік повинен був стати роком остаточного впровадження положень модернізації системи вищої освіти відповідно до Болонської декларації. Оцінюючи існуючу на сьогодні ситуацію, зокрема в частині законодавчого та нормативного регулювання освітнього процесу у вищій школі, можна дійти висновку, що цей процес знаходиться в стадії, віддаленій від завершального етапу, на невизначений термін. Насамперед це стосується змін, які повинні були знайти відображення в Законі України “Про вищу освіту” як мінімум у частині з'ясування статусу освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” та доцільності подальшої підготовки ОКР “спеціаліст”.

Стосовно підготовки фахівців фінансово-кредитного профілю слід зазначити, що в межах галузі знань “Економіка і підприємництво” саме даний напрям відчув найбільші зміни, оскільки змінювалися не лише освітньо-професійні програми, а відбулось об'єднання трьох спеціальностей: “Фінанси”, “Банківська справа” та “Оподаткування”, що, на наш погляд, є невиправданим. Якщо фахівців з оподаткування можна безболісно готувати в межах напряму “Фінанси і кредит” (з врахуванням переліку запропонованих нормативних дисциплін), то підготувати якісного фахівця для банківських установ, враховуючи особливості їх діяльності, специфічну нормативну базу, що регулює дану сферу діяльності, значно розширений спектр банківських операцій, дуже складно. Тобто, на нашу думку, такі кроки не будуть сприяти підготовці висококваліфікованих фахівців для фінансово-кредитної сфери України.